

12/5

WILLA CATHERS SISTA BOK

I *The Old Beauty and Others* (Knopf, \$ 2.50) har Willa Cathers sista noveller samlats i bokform. Det är frestande att se de tre berättelserna som en naturlig avslutning på hennes författarskap. Ämnen och miljöer, den konstnärliga precisionen, den känslomässiga bakgrunden — allt detta är välbekant från tidigare arbeten, men vad som utmärker Willa Cather framträder här med ett slags extrem och schematisk tydlighet.

I den första novellen dör en gammal skönhet på Rivieran, stillsamt uppvaktad av en halvgammal beundrare, med vilken hon i korta och antydande samtal utbyter minnen om ungdomens glädje och oro. Intet händer utom detta, vi får bara några glimtar ur Gabrielle Longstreets liv, och likväl förmedlas, med samma nästan outhärdliga skärpa som i "A Lost Lady", känslan av åldrande, skönhet och förgängelse. Den andra novellen, "The Best Years", ger oss i koncentrat stämningarna från Willa Cathers berömda romaner om Västern kring sekelskiftet. Modet, livslusten och den vardagliga lyckan präglar familjen Fergussons liv. Modern sköter hem och affärer, medan mannen förkunnar den tidens radikalism, populismen; den unga dottern — skollärarinnan, älskad av föräldrar och bröder, blir på en gång symbol för familjens samhörighet och för pionjärernas djärvhet och oreflekterade idealism. Flickan dör — en död utan mening och försoning — och det är slut med "de bästa åren". I den tredje novellen, "Before Breakfast", står en åldrande man under några morgontimmar inför döden och ett trots yttre framgångar misslyckat liv. Det är inte fråga om

grubbel och ångest; vad som plågar Henry Grenfell är en trött och sval känsla av meningslöshet och undergång. Han är en Thomas Buddenbrook utan medvetenhet och utan Schopenhauer. Samma milda förtvivlan har Willa Cather fört ut skildrat i större format — "The Professor's House" och "Death Comes to the Archbishop".

Det sinne för livets tragik som behärskar Willa Cather präglar alltså dessa noveller. Denna känsla är snarare vemodig än lidelsefull, den söker inte tröst i illusioner, men inte heller utlopp i trots och våldsamhet; den kretsar mindre kring konflikterna och orättvisorna än kring själva förintelsen. Willa Cather tvivlar inte på att skönheten och godheten kan vinna triumfer, men hon glömmer aldrig att de är kortvariga och att döden — det definitiva fiaskot — är nära. I de sista novellerna skärps denna känsla av det främlingskap och den längtan tillbaka som följer med ålderdomen. Det förgångna idealiseras. Willa Cather får oss att tro att det nu för tiden inte finns så sköna och goda kvinnor som Gabrielle Longstreet och Lesley Fergusson och att lyckan fanns i Mellanvästern på 1890-talet. Men dessa föreställningar brister aldrig ut i förenklade uttalanden, de framträder blott i en underton av bitterhet.

Liknande reflexioner kan göras kring Willa Cathers stilkonst i denna sista bok. Man tvekar om här föreligger en fulländning eller en begynnande upplösning. Knappheten och behärskningen har drivits till det yttersta; i stället för utförda tankar och skildringar träder antydningar och korta meddelanden. Ibland kan detta framställningssätt verka torftigt och likgiltigt. Men i regel är den torra och kyliga konsten framgångsrik, och man lyssnar med spänning och gripenhet.

Herbert Tingsten